

Cestovní ruch na Šumavě

Cestovní ruch je se Šumavou spojen již takřka sto let. Tak jak byla Šumava koncem 19. století zpřístupňována budováním komunikací a především železnicí, přibližovala se i městům s jejich obyvateli majícími stále více volného času a chuti tento čas aktivně trávit v přírodě.

Z původní aktivity městských lidí a jejich jednodenních a víkendových návštěv Šumavy se poměrně rychle rozvinula další z nemnoha možností obživy šumavských obyvatel. Původní příležitost přilepšení si k těžké a tvrdé práci dřevařů, sklářů a zemědělců, se rozvinula ve svébytnou formu obživy. Vznikají hostince, restauranty, letní byty, ale i penziony a hotely. Tehdejší, především, pěší turisté byli překvapivě rychle v zimě následováni i lyžaři objevujícími si Železnorudsko a Novopecko. To vše však bylo přerušeno 2. světovou válkou a především následujícími čtyřiceti lety. Železná opona, hraniční pásmo a vysídlení na dlouhou dobu ztížily normální život na Šumavě, znepřístupnily její velkou část a tím až na malé výjimky takřka znemožnily možnost obživy šumavských obyvatel z cestovního ruchu.

Rok 1989 znamená v průběhu jednoho století pro Šumavu již druhou obrovskou změnu. Na jedné straně pád železné opony a zrušení hraničního pásma přináší naději na znovuobjevení a návrat normálního života do této původně kulturní krajiny, na straně druhé velké neobydlené, umělé vylidnění území s takřka nedotčenou přírodou vybízí k možnosti tento stav zachovat a chránit formou Národního parku.

Zdá se, že je nalezena forma jak místním občanům zajistit obživu a kvalitu života odpovídající své době. Východiskem se měl stát cestovní ruch spojený s pobytem ve výjimečné přírodě. Nastává období, trávající až do dnešní doby, hledání symbiózy potřeb ochrany přírody s potřebami cestovního ruchu. Období, které je bohužel navíc provázáno rychlou a masivní destrukcí stávající infrastruktury pracovních příležitostí. Z Šumavy během 15 let mizí sklářský, dřevozpracující ale i potravinářský průmysl. Mizí však, a to je tragické, i možnost obživy v zemědělství a v lese. Ochrana přírody, Národní park, na údržbu krajiny se měnící zemědělství, již svojí podstatou nabízejí minimum pracovních příležitostí ve srovnání s obdobími minulými.

Zpočátku se zdá, že prohlášení „žijte se tedy z turistického ruchu“ může být východiskem pro život Šumavy a obživu jejich obyvatel. První polovina 90. let tomu navíc nasvědčovala. Každý chtěl vidět, objevit si, původně zakázané území. Potenciál „novosti, neznámosti“ se poměrně rychle vyčerpal a od 2. poloviny 90 let 20. století je jasné, že pouze příroda nemůže být garantem cestovního ruchu. Velmi rychle jsme zjistili, že romantický návrat do předválečného „turistického“ období není možný. Že musíme velmi naslouchat kdo je náš potenciální návštěvník a co v dnešní době vyžaduje, aby přijel na Šumavu strávit svůj volný čas. Velmi rychle jsme také zjistili jakého vlastně potřebujeme návštěvníka, pokud má v oblasti zanechat nějaké peníze. Návštěvníka, který je ochoten na Šumavě pobýt více dní, a který je ochoten sem přijet nejenom v průběhu několika hezkých letních dní.

Pokud by obyvatelé Šumavy měli mít možnost obživy i z cestovního ruchu, musíme mluvit o dostatečně dlouhé turistické sezóně a infrastruktuře cestovního ruchu odpovídající požadavkům dnešních potenciálních návštěvníků. Obojí původní, ale i dnešní Šumava nemá. Krátká letní sezóna a absence infrastruktury cestovního ruchu nedokáží zajistit trvalou celoroční obživu v tomto oboru. Sezónnost a dočasnost pracovních příležitostí neumožňují zajištění tak potřebné odbornosti a kvality pracovníků v oboru.

Šumava je přitom jedním z mála českých pohoří mající potenciál pro letní i zimní turistickou sezónu i možnosti pro vytvoření specifické sezóny jarní a podzimní. Kombinace hor, přírody, léta, zimy, dostatku kulturních památek v blízkosti, vodní plochy Lipenského jezera, Vltavy, to vše nabízí ojedinělý potenciál pro relaxaci a trávení volného času.

Klíčové však je, i s vědomím cílové klientely a potenciální konkurence, si uvědomit co dnešní možný návštěvník Šumavy vyžaduje a očekává pro svůj pobyt. Paradoxně to není pouze kvalitní příroda a dobré pěší a cyklistické trasy, ale celý komplex turistické infrastruktury a služeb, umožňující mu

pohodlný, kvalitní a bezstarostný pobyt. Nejedná se tedy pouze o kvalitní ubytování odpovídající dnešní době, ale i o stravování, služby, sportovní a relaxační infrastrukturu, dobrou dopravní dostupnost, komplexní informovanost atp. Jen velmi málo z těchto podmínek jsou schopna zajistit zařízení budovaná v období před rokem 1989. A jen velmi málo z této tolik potřebné infrastruktury je možno investovat a realizovat s vidinou krátké, několika týdenní letní sezóny.

Uvědomění si potřeb potenciálního šumavského návštěvníka schopného přinést obživu místnímu obyvatelstvu však paradoxně není v souladu s v současnosti prosazovanými a realizovanými potřebami ochrany přírody. Tento nesoulad je patrný od počátku 90. let, především od založení Národního parku Šumava a charakteristický a stále více gradující po celých posledních 15 let. Navíc čím dál tím více vyhocený a vzdalující se jakékoliv odborné debatě a argumentům.

V současnosti máme na Šumavě na straně jedné romantický, idealistický pohled na možný turistický ruch forem limitovaných návštěv zakázaných území v doprovodu průvodců, bio a agrofarem atp. Na straně druhé stagnující návštěvnost, zkracující se délku pobytu a zmenšující se útratu návštěvníků v oblasti. Nedaří se prodloužit turistickou sezónu, nedaří se více rozvinout zimní turistickou sezónu, nedaří se zvýšit zaměstnanost obecně ani v oboru a odstranit její sezónnost.

Po takřka 20 letech po revoluci se zdá, že nejenom že jsme stále na začátku, nebo spíše hůře, nedaří se nalézt kompromis mezi rozumnou ochranou přírody a soudobými potřebami cestovního ruchu, ale původně „zelená střecha Evropy“ hnědne a stává se sice „zajímavým experimentem“, ale pouze pro stále užší skupinku veřejnosti, neschopnou přinést pro rozvoj a obživu oblasti jakýkoliv potenciál. To vše navíc v současnosti doplněno ještě úvahami o možném umístění úložiště jaderného odpadu, tedy informacemi, byť předběžnými, počátečními, ale pro území orientující se na cestovní ruch, vražednými.

Zdá se patrné, že v současnosti jsou možná pouze dvě východiska ze stávající situace. Konstatovat, že původní předpoklad možnosti založit novodobý život a rozvoj Šumavy na cestovním ruchu nelze, protože se nedaří nalézt kompromis mezi potřebami vyhraněné ochrany přírody a jejími obyvateli. Při současném zániku většiny dalších oborů původně poskytujících na Šumavě pracovní příležitosti, tak rezignovat na sociální a ekonomický aspekt udržitelného rozvoje, ve jménu aspektu environmentálního. V podstatě tak přiznat vytvoření pokusné laboratoře ochrany přírody, nepotřebující, bohužel pro Šumavu již podruhé během jednoho století, její obyvatele. Tedy ty, kteří po staletí se Šumavou dokázali žít v symbióze, kterou dodnes obdivujeme.

Druhým východiskem je pokusit se nalézt rozumný kompromis zohledňující všechny aspekty udržitelného rozvoje, pochopit, že potenciální návštěvník Šumavy a Národního parku může být společný a pro obě strany potřebný. Že není dlouhodobě udržitelná představa území dotovaného z nějakých vyšších, vnějších zdrojů. Že je potřebné hledat zdroje obživy a života obyvatel Šumavy na Šumavě. Z hlediska cestovního ruchu to především znamená zastavit experiment s „hnědou“ Šumavou a formulovat rozumné a úměrné měřítko obnovy původního lesa, ptát se a pochopit co potenciální návštěvník Šumavy potřebuje pro kvalitní, pohodlné trávení volného času v oblasti. Přiznat si, že dnešní trendy v cestovním ruchu, ale i konkurence ostatních oblastí v ČR, vyžadují odpovídající infrastrukturu, ať se již jedná o kvalitní ubytování a stravování, tak o zázemí pro relaxaci a aktivní trávení volného času. Přiznat si, že specifická klientela pro jarní a podzimní sezonu potřebuje specifickou infrastrukturu, včetně wellness zázemí, zázemí pro firemní klientelu atp. A konečně si i přiznat, že potenciál zimní sezóny je pro Šumavu velkou výhodou a příležitostí, ale že zimní sezóna stojí především na sjezdovém lyžování.

Přiznání si těchto daností a potřeb, hledání měřítka a míry jejich uspokojování, nacházení kompromisů a shody všech zúčastněných, to je jediná možná budoucnost Šumavy a jejích obyvatel. Budoucnost, která má velký vzor v minulosti. V původní symbióze života místních obyvatel a jejich hor.